

ver, *BDLC* ix, 343). No sé si encara en queden de vives, però en tot cas és al Pirineu oriental on circulava la bèstia segons la toponímia: a la punta N. del terme de Rabós, al costat mateix del Coll de Banyuls hi ha el *Puig de les Daines*, i en el terme de l'Albera, al Nord del Coll de l'Ullat hi ha el *Pla de la Daina* (cf. infra *Dinerells*); la *Roca de les Daines* arran de l'ardit puig de Sobrepuny a la Nou de Berguedà.

És només en francès on aquest mot llatí va mantenir-se hereditàriament, i això no és cosa estranya, puix que són les planes altes i boscoses del Nord de França que li donaven vida més adequada, i on es reproduïa amb més abundància. Del francès va passar també, si bé només ocasionalment, al cast. ant., *daine* (*Canc.* de Baena, princ. S. xv), però sobretot al cat. i a l'it. *daina*; l'etimologia del cast. *gamo* és una altra, (veg. *DCEC* II, 649). En llatí la forma normal i clàssica és *DAMMA*, que funciona com a masculí i com a femení, comunament. Tanmateix ja apareix un masculí analògic *DAMMUS* en diverses glosses (*CGL* III, 431.30, i el diminutiu *dammulus*, *CGL* III, 513.51), i la forma amb -m- senzilla, de la qual cal partir segons la fonètica francesa, es registra en *Notes Tiro-nianes*.

No era paraula verament llatina, almenys des dels orígens, car la seva parentela es troba en forma anòmala en altres llengües: d'una banda el lfbic *adamu* nom de la gasela africana (a la qual aplicava Plini el nom del *damma* llatí), d'on avui bereber *admu*. Però és veritat que en altres llengües hi ha noms que no són menys semblants per la forma i a penes ho són menys pel sentit. L'animal designat és bastant diferent en l'alb. *dem* m. 'bou o vaca' que suposa en ètmon indoeuropeu **DAMIS* no apartant-se gaire de l'irl. ant. *dam* i el gr. *δάμαλις* 'bou' (Gustav Meyer, *Alban. Studien* III, 26; *Etym. Wb. d. Alb.*, § 63), però d'altra banda hi ha *dbënt* o *dëntë* amb el sentit d'ovelles, i en general 'bestiar menut', en altres dialectes albanesos; *Damona* és una deessa bovina en inscripcions gàl·liques, *dam allaid* designa en irlandès antic el cervo (pròpiament 'bou silvestre'), i els derivats del tipus *dāvāt* (**DAMATOS*) 'ovella' són comuns a les tres llengües britàniques; i el mot ags. *dā* 'espècie de cabirol o daina' («Reh»), que ha donat l'angl. *doe* 'daina' presenta difícils irregularitats fonètiques (però de tota manera ha de pertànyer a la mateixa arrel); la *d-* no convertida en *t-* germànica faria pensar en un manlleu, sigui al cèltic o al sorotàptic (car també hi ha *té* en dialectes alamànics); veg. Pok., *IEW*, 200, i Ernout-M., s. v.

DERIV.: Format com *cervatell*, amb els sufixos dim.-ATTUS+ -ELLUS: *dainatell* 'cria de daina', parlant de la pell: «lo vestir dels cunills, un dr.; lo cent dels cabrits, un dr.; lo centenar de *daynatels*: dos drs.; lo centenar de les pels dels lops: 4 drs.; tarifa dels corredors de Bna. de 1271 (*EntreDL* I, 157.47); una variant **dainarell* (amb -r- per contaminació de *cabirol*) deu estar reflectida en el nom de la partida muntanyenca de *Dinarells*, no gaire al S. del *Puig de les Daines*, en el trifini entre Rabós, Vilamaniscle i Gar-

riguella. *Daineta*.

¹ I per tant és superflu de fer-hi intervenir la influència d'un mot aràbic (*dā'ina* 'ovella'), com suggeria Moll, *BDLC* xvi, 109.

DALENC, com que a la zona de St. Feliu de Guíxols es mantingué la -n' darrere vocal en forma de -n (*reientinc*, *tomanyinc*, *esquellerinc*) —veg. *LleuresC*, 303 i 303, n. 2, 304 i *sinch* SINUS, *VidesR*, f° 130v1, i ací *FENC*— *home dalenc* deu estar per *home d'alè(n)* 'home que té molt d'alè, que s'aguanta la respiració' (*BDC* xiv, 22).

Da-li, V. *dar* *Dalí*, V. *adalil'*

DÀLIA, del nom del botànic suec *Dahl*, que c. 1789 la va importar de Mèxic a Europa. □ 1.ª doc.: Lab. 1888.

DERIV.: *Daliar*. *Daliera*. *Dalina*.

Dalinar, *daliner*, V. *dalí* (*ADALIL*) *Dalió*, també *adalió*, V. *udolar*

DALLA, 'eina de dallar' i DALL, 'instrument per tallar o esporgar', mots comuns al català amb la llengua d'oc, i coneguts en dialectes castellans, alpins i de l'Est de França, d'origen incert, però en tot cas pre-romà, i probablement sorotàptic, d'una forma originària semblant a **DALGIS*, cf. lit. *dalgis*, pruss. ant. *doalgis* 'dalla', ihiro-lígur **ḍālkla* 'falç' (> sicul *ζάγκλον*, *δαγκλε*), al. *dolch* 'punyal', esc. ant. *dālkr* 'ganivet, agulla'. □ 1.ª doc.: *dalla*, 1370; *day(l)*, Muntaner; el verb *daylar* ja 1306.

L'*InuLC* recull en docs. ross.: «un coltel ab les dolses d'argent e les *dales* de blanch e de negra», a. 1370, «una *dalla* ab una farga», a. 1385 (on *farga* és l'encluseta de picar la *dalla*, que a la Vall d' Aran anomenen *hòrga*, *FABRICA*, pròpiament 'lloc de forjar'). Els *DAG.*, *DBal.* i *AlcM* no n'assenyalen documentació fins a 1617, en l'*Agricultura* del Prior Agustí de Perpinyà-Banyoles; tanmateix ja apareix «esmol·lar la *dalla*: acuerre seculam» i «*dalla* o godalla: secula» en OPou (*ThPu.*, 86).

Més abunda des d'antic el masculí. Manen als francesos per entrar a l'Empordà que «haguessen encon-tinent tots quants hòmens havia en la host, ab axades e ab palafanques e ab pics, e ab *dalls* e ab destrals, e que pensassen d'anar a fer ço que-ls frares los di-rien --- e començaren a fer camins tantost com foren a la muntanya», Muntaner, § 122 (*Casac.* iv, 16.1): ¹ és clar, doncs, que no és cap arma sinó una eina de sapedor o de boscatel, per obrir i fressar camí en el bosc o en un vessant. En Eiximenis serveix ja com a arma de mariners en un abordatge, encara que potser essencialment no ho sigui més que una destrall, ormeig usat com a instrument de llenyataire: «deven encara, per la ora del vexell estar certs hòmens qui no hagen altre officis sinó tenir destrals e *dalls*, per tallar puyns e peus e caps d'aquells que veurà saltar en lurs vexells» (*Regiment*, § 336).